

SEA stöder Projekt Estland med målsättningen att, genom en ny opartisk internationell utredning, bringa klarhet i M/S Estonias förlisning. Vår ambition är att genom expertanalyser av nya och befintliga bevis ta fram underlag för en domstolsprövning för fastställande av orsaken till förlisningen.

Samarbete med Estland

I december 2020 beslutade SEA tillsammans med Margus Kurm i ett möte på Arlanda att börja planera för ett projekt som anlitar oberoende internationella experter för att utreda förlisningen. Margus Kurm har tidigare i egenskap av statsåklagare i Estland, på begäran av Estlands regering, utrett förlisningen med syfte att få en förklaring till det snabba sjunkförloppet. Utredningen slutade i att inga nya omständigheter kunde dokumenteras, främst på grund av samarbetssvårigheter med svenska myndigheter. Han har därefter fortsatt sitt sökande efter sanningen och vi har samarbetat ingående sedan flera år tillbaka. Bland annat har Margus varit oss behjälplig i domstolsprocessen i Estland där SEA i ett brev till estniska regeringen 2016 krävde att Estland skulle ge ett trovärdigt svar på varför MS Estonia hade förlit. Avsikten var att få ett domstolsbeslut på att regeringen, för att kunna ge ett svar byggt på teknisk bevisning, var tvungen att genomföra en ny utredning inklusive en fullskalig undersökning av vraket. I oktober 2019 slår administrativa domstolen i Tallinn fast att landets regering måste svara på våra frågor om orsaken till MS Estonias förlisning. När dokumentären, Estonia – fyndet som ändrar allt, hade visats återkom regeringen och meddelade att man beslutat att genomföra en ny utredning av förlisningen.

Tack vare processen fick vi estniska regeringen att börja planera för en ny utredning långt innan dokumentären avslöjade hålet. Anhöriga och överlevande i Estland stödde vår process och media följde domstolsprocessen med stort intresse. Sammantaget blev pressen på den estniska regeringen avsevärd och det har medfört att Estland nu verkar mer intresserade av en ny utredning än vad Statens haverikommission och svenska regeringen är.

Framtida planer

Vi fortsätter samarbetet i Estland eftersom vi nekats insyn i svenska myndigheters arbete och att vi misstror regeringens intentioner att på ett transparent sätt verka för sanningen om MS Estonias förlisning. Dessutom kan vi genom den avslutade processen konstatera att det finns större möjligheter till juridisk prövning av regeringsbeslut i Estland än i Sverige. Estland är också flaggstat och därmed huvudansvarig för en ny utredning.

En nybildad estnisk förening, Mare Liberum Foundation (MLF) med Margus Kurm som ordförande, kommer att arbeta för en fullständig och opartisk utredning av förlisningen. SEA och motsvarande organisation i Estland, anhörigföreningen Memento Mare, ingår i en referensgrupp till MLF och därigenom får vi både inflytande och insyn i arbetet med att söka sanningen om MS Estonia.

Projektplan

De planerade undersökningarna av haverikommissionerna i Estland, Sverige och Finland ger visst hopp, men det kan mycket väl bli ytterligare ett försök att befästa det officiella scenariot. En mängd frågetecken gör att man betvivlar uppriktigheten i de planerade utredningarna, här följer några exempel:

- 1) De håller fast vid JAIC: s rapport, vilket innebär att de fokuserar på de hypoteser som passar in i det officiella förlisningsscenariot.
- 2) De kommer inte att (eller får inte) använda alla möjliga verktyg för att hitta bevis, till exempel kommer de inte att använda dykare för att gå in i vraket under dykoperationen.
- 3) Även om den preliminära analysen är avsedd att förklara hur hålet orsakades, kommer dykoperationen främst att fokusera på utforskning av havsbotten.

- 4) Trots politikernas retorik saknar hela processen öppenhet – endast allmän information lämnas ut, oberoende observatörer får inte följa bevisinsamlingen (inklusive dykoperationen) och förslag från anhöriga och överlevnader beaktas inte.
- 5) Om det förekommit oegentligheter i samband med förlisningen och regeringarna vet det, är det osannolikt att myndigheterna kommer att kunna "upptäcka" sanningen.

För att förhindra att haverikommissioner och regeringar utarbetar en ny partisk rapport, och på så sätt undviker en fullskalig utredning av katastrofen, har ett privat utredningsprojekt tagits fram enligt följande:

Utredningsprojektet i korthet

Projektet har tre mål:

- 1) Att skapa en grund för utvärdering av slutsatserna av den preliminära analys som utförts av myndigheterna.
- 2) Att få en övertygande slutsats om den verkliga, eller åtminstone, den mest troliga orsaken till katastrofen.
- 3) Att skapa en grund för en domstolsprövning för fastställande av orsaken till förlisningen och eventuellt rättsfall mot de som är ansvariga för MS Estonias förlisning.

Projektet omfattar både insamling av nya bevis och en vetenskaplig analys av all relevant information. Projektet syftar till att göra vad som är absolut nödvändigt för att seriöst bestrida eller för den delen belägga det officiella scenariot och/eller slutsatserna av pågående officiella analyser.

Endast på detta sätt kommer alla berörda kunna avfärda, eller värre, bekräfta allsköns konspirationsteorier som florerar.

Under de vetenskapliga analyserna kommer rimliga förlisningsscenarier att skapas och jämföras med bevisen. Det mest rimliga förlisningsscenariot kommer att presenteras som det slutliga resultatet av analyserna.

Utgångspunkten är att bevisinsamlingen kan ske tillsammans med myndigheterna, eftersom deras preliminära analys också omfattar förhör av överlevande och en dykoperation.

De vetenskapliga analyserna bör dock ske oberoende av varandra. Det är uppenbart att regeringarnas intressen i detta fall verkar stå i skarp konflikt med anhörigas och överlevandes intressen. Dessutom tenderar kommissioner, som företräder olika intressen men samarbetar i ett konsortium, att sluta med ett slags kompromiss, som kan vara acceptabel för alla, men kanske inte ger uttryck för den faktiska sanningen.

Analysen av bevisen kommer att kontrakteras till minst två olika expertorgan (antingen forskningsinstitut eller företag som tillhandahåller expertvittnen), som förväntas agera oberoende av varandra.

Sammanfattningsvis förväntas oberoende Experter:

Granska alla tillgängliga bevis och annan relevant information (vittnesmål, dokument, videor, modeller och material från tidigare studier).

- 1) Utarbeta rimliga förlisningsscenarier och analysera dem med hjälp av moderna simulerings- och/eller modelleringsverktyg.
- 2) Granska scenarioanalyser mot tillgängliga bevis.
- 3) Utarbeta en expertrapport med slutsatser och resonemang.
- 4) Vid behov samråda om insamling av bevis.

Som ett resultat av arbetet förväntas experterna föreslå det mest rimliga förlisningsscenariot baserat på tillgängliga bevis.